

NOTE LEXICALE ȘI ETIMOLOGICE

Hândra-mândra adv. În DA¹, în cadrul articolului *handră*, este consemnat adverbul *handra* „fără treabă, degeaba”, în legătură cu care este pus și *handra-mandra*, înregistrat în locuțiunea adverbială *d-a hand(r)a-mand(r)a* („degeaba, în zadar, fără rost”) pe baza unei comunicări făcute de Aron Tomiac din localitățile Vicovu de Sus și Straja—Rădăuți. Substantivul *handră* este considerat de către redactorii DA ca provenind din maghiarul *handra* „zdreanță”, iar pentru cuvintele subsumate acestuia se fac doar referiri etimologice la câteva verbe maghiare care înseamnă „a fugi încoace și încolo”, „a se pripi, a face sau a da gata un lucru în grabă” etc., ceea ce nu rezolvă însă etimologia cuvintelor care au o altă valoare gramaticală decât aceea verbală.

În DR IV (1927), p. 177, Vasile Bogrea sugerează și alte posibilități etimologice pentru *handra-mandra*, considerând că ar putea avea fie o origine onomatopeică, fie o legătură cu cuvântul *mandre*. Forma *handra-mandra* apare ca adverb într-o strigătură din Bucovina, culeasă de S. Fl. Marian: *Handra, mândra prin grădină|Curechi verde cur-slănină*². Este comentată de acad. Al. Graur care, încadrând-o în categoria expresiilor compuse din două cuvinte care rimează între ele, afirmă: „Pentru mine este limpede că avem de-a face cu cuvinte fabricate prin simpla schimbare în *m* a consoanei inițiale a unor cuvinte cu structură normală”³.

Deci, după autorul citat, forma *mandra* este creată din *handra* prin transformarea lui *h* inițial în *m*, preferința pentru *m* în a doua parte a expresiei fiind considerată drept rezultat al unei influențe turcești⁴. Deși remarcă eforturile făcute pentru a se găsi etimologii străine și la formulele rimate de acest tip, acad. Al. Graur acceptă, ca sigure, numai etimologia germană pentru *șahâr-măhâr* și cea turcă pentru *techer-mecher*⁵.

Handra-mandra pare într-adevăr un lexem cu reduplicare format pe bază de rimă în limba română din *handra*, dar existența unei variante la care partea a doua a expresiei începe cu *b-* și apropierea semantică dintre aceste forme ne determină să emitem și o altă ipoteză etimologică.

Într-un glosar din nordul Munteniei, în localitatea Mățău-Cîmpulung, este înregistrat adverbul *hondro-bondro* însemnând „totuna, de colo plină colo” și expresia *a fi de hondro-bondro* cu sensul „a fi la discreția oricui (pentru servicii)”⁶. În același glosar este consemnată și varianta *andăra-bandăra* „alandala”, în localitatea Păușești Otăsău—Băile Govora⁷.

Prin Bucovina, întâlnim interjecția *hodor-bodor* într-o ghicitoare culeasă de Leca Morariu: *Țitar-pițâr stă pe grindă|Hodor-bodor întră-n tindă|Și vorbește unguriște|Nu ști nimeni ce grăiește* (Rîndunețele)⁸.

August Scriban înregistrează forma *hondron-bondron*, considerând-o interjecție care înmăță vorbirea neînțeleasă a unui străin, și o exemplifică cu un citat personal: *ce tot hondron-*

¹ Folosim abrevierile din *Dicționarul limbii române* (DLR).

² *Încre și chiuituri din Bucovina*, București, 1911, p. 180.

³ Al. Graur, *Etimologii românești*, București, 1963, p. 20.

⁴ „Deoarece în turcește procedul este vechi și foarte răspândit, trebuie să credem că de acolo a fost introdus în dacoromână, în aromână și în bulgară”; *op. cit.*, p. 23.

⁵ *Id.*, p. 19.

⁶ Petre Coman, *Glosar dialectal*, București, 1939, s.v.; s.v. *andăra* este consemnată și forma *hond(o)ro* — *bond(o)ro*.

⁷ *Ibidem*, s.v. *andăra*; definițiile aparțin autorului glosarului.

⁸ „Șezătoarea”, vol. XVIII, 1922, p. 208.

bondron pe aici ? Pentru etimologie sînt indicate două cuvinte maghiare : *hadarni* „a vorbi prea repede“ și *badarni* „a vorbi neînțeles“⁹.

Cel mai recent dicționar istoric și etimologic al limbii maghiare, *A magyar nyelv történeti-etimológiája szótára*¹⁰, înregistrează substantivul *handabanda*, cu varianta dialectală *handra banda*, însemnînd „lăudăroșenie, neseriozitate, nechibzuință“. În maghiara din Transilvania este atestat și adjectivul *handra-bandra* cu sensul de „flușturistic, năuc, zăpăcit“¹¹. Aproximativ dintre aceste două regionalisme (substantiv și adjectiv) și adverbele românești *hond(o)ro-bond(o)ro*, *andăra-bandăra* ni se pare destul de evidentă și credem că în maghiara dialectală se află originea cuvintelor românești. *Handra-mandra* ar putea fi rezultatul transformării cuvîntului maghiar *handra-bandra*, modificarea celei de a doua părți datorîndu-se tendinței frecvente în limba română de trecere a lui *b* la *m* în cazul formulelor rimate¹².

Varianta *handra-mandra*, pe care acad. Al. Graur¹³ o consideră greșeală de tipar în cartea lui S. Fl. Marian, a fost comunicată și de către Aron Tomiac și se poate explica prin oscilațiile de formă chiar ale etimonului maghiar.

În ceea ce privește interjecțiile *hodor-bodor*, întîlnită prin Bucovina, și *hondron-bondron*, înregistrată de August Scriban care însă nu precizează aria de circulație, credem că ele reprezintă o dezvoltare pe teren românesc, prin schimbarea valorii gramaticale, a maghiarului *handra-bandra*, datorită rezonanței acestui cuvînt, adeseori neînțeles de ascultători¹⁴.

Nandralău s.m. În DLR este înregistrat ca regionalism cu circulație prin Moldova. În privința etimologiei, redactorii au ezitat, făcînd doar trimiteri la *nandraș* și *handralău*. Lazăr Șăineanu, în dicționarul său¹⁵, consideră ca posibilitate etimologică „fuziunea din un (*h*) *andralău*, de origină necunoscută“¹⁶.

Dacă analizăm aria de circulație a lui *nandralău* (după DLR), observăm că aceasta coincide cu a lui *handralău* (după DA), ceea ce confirmă ipoteza aglutinării dintre articolul (sau numeralul) *un* și *handralău*, urmată de afereza lui *h*. În consecință, credem că pentru *nandralău* se putea da ca sigură etimologia *un + handralău*¹⁷.

Nandraș s.m. Este considerat în DLR cuvînt regional întrebunțat prin Moldova¹⁸, cu etimologia necunoscută.

Prin Transilvania și Banat circulă două derivate, nume de agent, în *-aș* formate de la substantive : *vandraș*¹⁹ (din *vandă* + suf. *-aș*) și *vandrocaș*²⁰ (*vandroc* + suf. *-aș*), ambele însemnînd „călător, vagabond, hoimar, pierde-vară, ștregar“. Ținînd seama de productivitatea sufixului *-aș* avînd ca rezultat cuvinte care indică starea în care se află persoana denumită, putem presupune posibilă și apariția unui derivat de la *handră* (varianta moldovenească a lui *vandă*) cu sufixul *-aș*, schimbarea lui *h* inițial în *n* putîndu-se datora tot aglutinării (*un +* handraș > nandraș*).

⁹ Dicționarul limbii românești, Iași, 1939, s.v.

¹⁰ Vol. II, (H—O), Budapesta, 1970, s.v.

¹¹ Szinyei József, *Magyar tájszótar*, [II], Budapesta, 1893—1896, s.v.

¹² În virtutea acestei reguli, Al. Graur, *Alte etimologii românești*, București, 1975, p. 60, presupune în cazul cuvîntului *melian* ca posibil un etimon care să înceapă cu *b-*.

¹³ *Etimologii...*, p. 18.

¹⁴ Ca formă, *hodor—bodor* se apropie și de maghiarul *hadart—badart* „vorbărie“, atestat în dicționarul citat al lui Szinyei.

¹⁵ *Dicționar universal al limbii române*, [Craiova, 1930].

¹⁶ *Handralău* este varianta a lui *vandralău* provenit din maghiarul *vandorló* (cf. SCRIBAN, D., DM).

¹⁷ Dintre cei care s-au mai ocupat de acest cuvînt, fără a fi citați în DLR, notăm : August Scriban (*op. cit.*) care, deși îl tratează într-un articol separat, la paragraful etimologic face aprecierea că *nandralău* este varianta „din *handranău*“ ; acad. Iorgu Jordan, în *Stilistica limbii române*, București, 1944, p. 349, și Al. Ciorănescu, *Dicționar etimologic Rumano*, Universidad de La Laguna, 1958—1961, s.v. *handra*, 4007, îl consideră varianta a lui *handralău*.

¹⁸ La izvoarele indicate în DLR, mai adăugăm un glosar din Baia și Bogdănești—Fălticeni, publicat în revista „Șezătoarea“, vol. XIX, 1923, p. 12.

¹⁹ Cf. Lucian Costin, *Graiul bănățan*, Timișoara, 1926, s.v. ; ALR II 2885/27, 36, 76.

²⁰ Cf. Gustav Weigand, „Jahresbericht des Instituts für rumänische Sprache (Rumänisches Seminar) zu Leipzig“, III, 1896, p. 315, în forma *fandrocaș* ; Lucian Costin, *op. cit.*, s.v. *vandraș* ; Ștefan Pașca, *Glosar dialectal*, București, 1928, s.v. *vandroc* ; ALR I 1553/5 : CV 1951, nr. 5, p. 27, în forma *fandrocaș*.

Veșteji vb. IV. Verbul *a veșteji*, creat pe teren românesc din adjectivul *veșted* (moștenit din latină), a preluat din valorile semantice de bază ale etimonului următoarele semnificații:

1. **Refli. și tranz.** „A deveni sau a face să devină veșted ; a (se) ofili“.

2. **Refli. și intranz. Fig.** (Despre oameni) „A-și pierde forța, vigoarea, vioiciunea; p. ext. a îmbătrâni, a (se) trece“²¹.

În afară de aceste valori justificate etimologic, mai apar, la nivel livresc, alte câteva sensuri tranzitive, considerate figurate de cei mai mulți autori de dicționare mai vechi sau mai recente, pe care ne-am propus să le discutăm.

1. Sensul cu cele mai vechi atestări este „a păta, a necinști, a dezonora“ și apare la Nicolae Filimon : *Femeia cea mindră și ușure de minte calcă în picioare credința jurată sofului ei, vestejaște onoarea sa și a familiei*²² și la D. Bolintineanu : *Cînd tu faci o faptă bună/Fiii tăi o vestejesc*²³. Lazăr Șăineanu îl înregistrează în dicționarul citat ca sens separat, definindu-l prin „a defăima, a necinști“, notînd și un exemplu personal: *a veșteji reputațiunea cuiva*. În dicționarele mai noi se remarcă o varietate a soluțiilor în încadrarea acestui sens în structura semantică a verbului, mai ales datorită încercărilor de a se stabili o legătură cu un alt sens „a stigmatiza, a înfieră“, de care este mai apropiat.

Astfel, în DM și M. D. ENC. este considerat drept o evoluție semantică figurată de la „a stigmatiza, a înfieră“, în timp ce în DEX întregul sens „a stigmatiza, a dezaproba, a înfieră“ este socotit figurat și acestuia îi este subordonat „a păta, a dezonora“. O rezolvare cu totul diferită se întâlnește în DL, unde este înregistrat ca figurat la sensul „a se ofili, a slăbi, a lincezi, a îmbătrâni ; a se trece“.

2. Pe la începutul secolului nostru, consemnăm apariția la *a veșteji* a unui nou sens „a stigmatiza, a înfieră, a reprobă“, complementul verbului indicînd fapte, manifestări, atitudini etc. ale oamenilor, mai rar oameni. Prima atestare de care dispunem, datînd din anul 1903, este din „Revista pentru istorie, arheologie și filologie“ : *Această împrejurare ... îl determină să se ocupe cu istoria neamului său și să vestejească purlarea aceloră cari lucrau contra țării sale*²⁴.

Într-un articol al istoricului D. Russo, publicat în „Buletinul Comisiei istorice“ din anul 1916, remarcăm, de asemenea, folosirea verbului cu această valoare²⁵. Probabil că acest sens avea o circulație mult mai largă în publicațiile epocii, de vreme ce H. Tiktin face precizarea că circula „în literatura modernă, citeodată abuziv“²⁶. Răspîndirea mare în presă, în lucrări cu caracter științific sau în literatură, unde este folosit de scriitorii de primă mărime, a făcut ca sensul să clișieze teren din ce în ce mai mult în limba literară. Dintre izvoarele de care dispunem notăm doar câteva: Liviu Rebreanu: *Pe două pagini întregi vestejea fapta lui Pălăgișu împotriva protopopului Groza*²⁷; Codul penal al Republicii Populare Române, 1948, p. 532²⁸; *Scopul moralizator de a veșteji obiceiul rău al scrisorii anonime*; G. Călinescu: *Veșteji prețușia bărbaților de a se amesteca în chestiuni culinare*²⁹; Ion Lăncrănjan : *Îl apăra pe Simion și mă vestejea pe mine*³⁰. Cu aceeași valoare semantică întâlnim verbul *a veșteji* și în săptămînalul „Contemporanul“³¹, la Tudor Vianu, care îl folosește frecvent³², la Al. Piru³³, în revista „România literară“³⁴.

În dicționare sensul este tratat independent de celelalte (DM, M. D. ENC.), uneori fiind considerat figurat (RESMERIȚĂ, D., CADE, DL, DEX), fără a se încerca o explicație a acestuia.

²¹ După DEX, s.v.

²² *Opere*, I, București, 1957, p. 216.

²³ *Poezii*, II, București, 1877, p. 254.

²⁴ Anul V, vol. IX, p. 276.

²⁵ Revista citată, București, II, 1916, p. 3.

²⁶ Cf. TDRG, s.v. (traducerea noastră).

²⁷ *Pădurea spinzuraților*, București, 1922, p. 81.

²⁸ Alcătuit de un colectiv compus din : V. Papadopol, I. Stoenescu, V. Protopopescu.

²⁹ *Bletul Ioanide*, ediția a II-a, București, 1965, p. 20 ; cf. și p. 234.

³⁰ *Cordovanii*, II, București, 1963, p. 278.

³¹ Săptămînal politic, social, cultural. Seria a II-a, București, 1948, nr. 113, p. 12.

³² *Studii de literatură română*, București, 1965, p. 231, 375, 636.

³³ *Istoria literaturii române*, II, București, 1970, p. 26.

³⁴ 1975, nr. 4, p. 17.

Singurele lucrări lexicografice în care se face trimitere la fr. *flétrir* pentru a se justifica apariția sensului stl TDRG³⁵ și SCRIBAN, D.³⁶. În dicționarele apărute ulterior nu s-a ținut însă seama de această sugestie, poate din cauză că autorii dicționarelor citate au folosit o tehnică lexicografică similară cu aceea utilizată la consemnarea calcurilor semantice³⁷ și, în consecință, confruntarea cu *flétrir* „faner, ôter l'éclat, la fraîcheur”, corespondentul din franceză al lui *a vesteji*, nu a fost satisfăcătoare pentru explicarea originii sensului.

3. Valoarea de „a pedepsi, a condamna” o avem atestată numai la G. Călinescu : *Gazdele, doi frați florentini, practicănd cămătăria, mizerie vestjită de biserică cu excomunicarea, scapă cu fața curată*³⁸. Acest sens nu este înregistrat, la noi, în nici o lucrare lexicografică.

Cele trei sensuri prezentate mai sus nu se pot explica, pe linia semnificațiilor, prin etimonul *vested*, iar între valorile de bază ale verbului *a vesteji* și acestea se poate stabili cu greu o filiație semantică. După cum s-a putut vedea, și interpretările lexicografulor sînt diferite. De aceea se impune căutarea unei alte soluționări etimologice, indicarea cuvîntului *vested* drept unic izvor al tuturor sensurilor în discuție nefiind suficientă, mai ales că circulația lor dovedește o pătrundere relativ recentă în limba română. Sugestiile lui H. Tiktin și August Scriban ne trimit la limba franceză, unde, însă, situația se complică datorită faptului că aceasta dispune de două omonime: *flétrir*¹ provenit din lat. *flaccidus*³⁹ are sensul principal „faner” și aproximativ aceleași evoluții semantice ca și corespondentul său din limba română *a vesteji*; *flétrir*² își trage originea din **flatjian*⁴⁰, aparținînd limbii francilor stabiliți în Galia, și are următoarele valori :

1. Învechit „Marquer (un criminel) d'un fer rouge”. — P. e x t. „Frapper d'une condamnation ignominieuse, infamante”.

2. Modern „Vouer à l'opprobre” — „deshonorer”⁴¹.

Se poate astfel observa că originea celor trei sensuri discutate de noi la *a vesteji* se află în cuvîntul francez *flétrir*² cu care verbul românesc nu avea nici o coincidență semantică. Cunoșcătorii români de limbă franceză au tratat pe *flétrir* ca pe un singur cuvînt polisemantic, traducînd cuvîntul *flétrir*² „stigmatiser” prin *a vesteji*, transferîndu-i astfel și semnificațiile sale. De aceea, credem că, referindu-ne la aceste valori neologice ale verbului *a vesteji*, stabilirea, prin confuzie, a unei legături semantice, cauzate de identitatea formală a celor două cuvinte franceze, poate fi considerată un fals calc semantic, care ar trebui consemnat în dicționare ca atare.

Considerăm utilă precizarea că sensurile din limba română discutate mai sus au intrat independent, la intervale mari de timp, nerespectînd schema logică a trecerii de la concret la abstract a cuvîntului francez, și au fost introduse în funcție de necesitățile diferiților vorbitori. Deci, prezentarea lor trebuie făcută din perspectivă istorică și nu pe baza filiației semantice logice.

EUGENIA DIMA

Vărețe subst. pl. În *Glosarul dialectal* alcătuit de Șt. Pașca¹ există cuvîntul *vărețeșă*, care apare cu formă de plural într-o imprecizie („Să-l mince *vărețele* de mișel că m-o căznit cu locu din trăuaș !”) înregistrată în localitatea Crișcior-Brad.

Autorul glosarului consideră cuvîntul moștenit din latină, indicînd ca etimon «lat. *varicea* pentru *varicem* „umflătură de vine”». Definiția care se dă este imprecisă („o boală de singe”), Pașca făcînd legătura cu sensul cuvîntului latin.

³⁵ H. Tiktin definește sensul prin „a infiera”, *op. cit.*, s.v.

³⁶ August Scriban, care îl consideră însă figurat, îl definește prin „critic aspru, reprob”, susținîndu-l cu un exemplu personal : *a vesteji purtarea unui trădător* (s.v.).

³⁷ Paranteza de tipul (după...), folosită de ambii lexicografi în acest caz, se întîlnește și la articole ca: *primar* (TDRG) și *a ajutor, arunc, găsește, iau, mîrgăritar, putere* etc. (SCRIBAN, D.).

³⁸ *Cronicile optimistului*, București, 1964, p. 179.

³⁹ A. Dauzat, *Dictionnaire étymologique de la langue française*, Paris, 1938, s.v.

⁴⁰ *Ibidem*.

⁴¹ Cf. Paul Robert, *Dictionnaire alphabétique et analogique de la langue française*, Paris, 1970, s.v.

¹ Șt. Pașca, *Glosar dial ctal*, alcătuit după material lexical cules de corespondenți din diferite regiuni, București, 1928.

Întrucît în limba română există neologismul *varice* („dilație venoasă permanentă și neregulată, mai frecventă la membrele inferioare, produsă prin pierderea elasticității pereților venelor”)², pentru a cărei etimologie multiplă este invocat și lat. *varix*, *-icis*, considerăm că interpretarea formei *vârșe* trebuie să se facă prin raportare la acesta.

Printre variantele cuvîntului *varice* se întîlnește forma *varișe* (atestată în una dintre cele mai vechi serii medicale românești, *Practica doctorului de casă...³*, a doctorului Șt. V. Episcopescu), care se explică prin germ. *Varizen*⁴.

Legătura de ordin semantic și, mai ales, formal dintre cuvîntul care apare în impresia înregistrată de Șt. Pașca și această variantă, la care se adaugă și circulația cuvîntului într-o zonă cu influență a limbii germane la nivelul graiurilor sînt argumente pentru a considera forma *vârșe* o variantă regională a cuvîntului *varice*, fiind o altă adaptare a germ. *Varizen* în limba română.

Verstac subst. „uncaltă de dulgherie” a fost înregistrat în comuna Niculițel, jud. Tulcea, pentru întrebarea 108 („Cum se numesc unelte de dulgherie, materialul și apucăturile la lucru ale dulgherilor”) din *Răspunsuri la Chestionarul lingvistic al lui B. P. Hasdeu*, vol. XIV, p. 398.

Indicația semantică, forma și zona de circulație ne permit să identificăm etimonul cuvîntului în rus. *верстак* „banc”⁵.

Văclă adj. Pentru cuvînt există două atestări: una din Năvodarii—Turnu Măgurele (v. *Răspunsuri la Chestionarul lingvistic al lui B. P. Hasdeu*, vol. XIV, p. 65), cealaltă, din Turnu Măgurele, fiind o comunicare semnată de Olmazu. Sensul cuvîntului în aceste două izvoare este apropiat. În Năvodarii—Turnu Măgurele s-a notat: „numirea culorii la oi”, iar în Turnu Măgurele: „oaie cu două pete negre pe laturile bolului”. Termenul nu figurează în nici o lucrare lexicografică. Fiind atestat în sudul Munteniei, cuvîntul trebuie pus în relație cu bg. *вакля*, forma feminină a adjectivului *вакъл* „cu ochi negri (de obicei pentru oaie și berbec)”⁶. Cuvîntul ridică o problemă interesantă privind schimburile lexicale între limba română și limba bulgară.

În dicționarul amintit mai sus, cuvîntul *вакъл*, *вакля*, *вакляо* este derivat din bg. *вакал(м)*, care, la rîndul lui, este explicat prin drom. *oach*ș, mgl. *oach*ș. În bulgară, vocală inițială a celor două cuvinte românești s-a transformat în *v*, trecînd prin faza intermediară *vʹ*. O. Denssianu⁸, discutînd acest cuvînt, îl consideră, însă, un împrumut direct din limba română, etimonul propus fiind rom. *oacăr*, *-ă*, cuvînt care în DLR este definit astfel: „(Invechit și regional; despre oi) cu pete închise pe față..., alb cu pete ruginii, cafenii... sau negre... pe bot sau (rar) pe piept”⁹. În limba bulgară, alături de *вакъл*, *вакля*, *вакляо*, mai există un cuvînt din aceeași familie *окрен*, *окрѐна*¹⁰, primit din dialectul aromân. Considerăm că soluția etimologică dată de O. Denssianu trebuie luată în considerație. Rom. *oacăr*, *-ă* este un vechi termen păstoresc, cu circulație atît la nordul cit și la sudul Dunării. În nordul Dunării este atestat mai ales în Banat, Transilvania și Oltenia, iar în sudul Dunării se întîlnește în dialectul aromân, în forma *oacărн*, *-ă*¹¹. Prezența în albaneză a unui cuvînt cu o formă foarte apropiată, *vakër*(ë), și cu aceeași semnificație ca și rom. *oacăr*, *-ă* este o dovadă certă a vechimii cuvîntelor în cele două limbi, justificînd presupunerea¹² că în limba română cuvîntul ar putea fi un element de substrat.

Din acest motiv credem că în stabilirea etimologiei bg. *вакъл* trebuie să se aibă în vedere relația cu rom. *oacăr*, *-ă*, ale cărui reflexe se întîlesc și în alte limbi (maghiară și ucraineană¹³). Se poate admite că bg. *вакъл* < rom. *oacăr*, după cum din aromână se explică bg. *окрен*, *окрѐна*.

² *Dicționarul explicativ al limbii române*, Editura Academiei R. S. România, București, 1975.

³ București, 1846, p. 372.

⁴ *Das grosse deutsch-russische Wörterbuch*, Moskva, 1964.

⁵ М. Фасмер, *Этимологический словарь русского языка*, Москва, I, 1964.

⁶ Вл. Георгиев, Ив. Гълъбов, И. Заимов, Ст. Илчев, *Български етимологичен речник*, том I, София, 1971.

⁷ *Ibidem*.

⁸ „Graț și suflet”, VI, 1934, p. 319.

⁹ DLR, t. VII, partea a 2-a, litera O, Editura Academiei R.S. România, București, 1964.

¹⁰ „Graț și suflet”, VI, 1934, p. 318—319; „Dacoromania”, IV, 1927, p. 441.

¹¹ T. Papahagi, *Dicționarul dialectului aromân*, Editura Academiei R. S. România, București, 1963.

¹² DLR, t. VII, partea a 2-a, litera O, Editura Academiei R.S. România, București, 1964.

¹³ „Graț și suflet”, VII, 1937, p. 291.

Revenind la rom. *vacă*, observăm că acesta este unul dintre cuvintele care, după ce au fost împrumutate și adaptate la sistemul fonetic și morfologic al unei limbi, reintră în limba din care s-a făcut împrumutul. Ca urmare, acest cuvânt trebuie interpretat ca o variantă lexicală a rom. *oacă*, -ă. Indicarea etimonului pentru *vacă* (bg. *vakaa*) ilustrează circuitul cuvintului *oacă*, -ă în cele două limbi.

O variantă lexicală a lui *oacă*, -ă este și *vacă*, -ă (nehregistrată în DLR, t.VII, partea a 2-a, litera O), atestată în zona din nordul județului Bistrița-Năsăud¹⁴, care se poate explica fie prin influența pronunției maghiare, fie prin același circuit, de data aceasta limba care a împrumutat cuvântul *oacă*, -ă și apoi l-a redat românei fiind maghiara.

DOINA COBEȚ

---

¹⁴ V. Văsieșiu, *Graiul de pe Sălăuța și Valca Zăgrii*, rezumatul tezei de doctorat, Iași, 1975, p. 13.